

INTERVJU MED HERMAN ERLANDSSON (FORTS. FR. BAND 9, S)

- Jo, jag tänkte fråga - här i Moviken, var det många människor som och for mycket till arbetet och från, eller var det väldigt fast arbetarstam.

- Då va nig te sjuttifem procent fast anställda, då var de. Dom hade ju familjer å var bofast här. Fast dä fanns ju mycke löst folk å som kom å gick, som kom bara för tillfälle, såna där som flytta runt från plats till plats.

- Men jag menade just om dom kom och fick fast anställning med familj och allting, stannade dom då länge eller bara nåt år och flyttade vidare, eller ... ?

- Nä, dom kunde bli här rätt så länge. Men de fanns ju en del som inte vart mer än några årheller sen dom bilda familj å flytta på annan ort, dä gjorde dom. I synnerhet sen de här vart mä att dä vart ont om arbete se. Dä var bara skogsarbete i huvusak här. Dä var många som inte va intresserade av att va i skogen, å dom försökte ju å komma åt industrier så mycke som möjligt.

- Men om man tänker tidigare, när masugnen var i drift?

- Ja då var de nå helt annat förhållande, förstås, för då var de ju arbete runt om här på bruke. Dä va ju folk som arbeta uteslutande bara me masugnsarbete å likaså va ju sjön. Me malmlossningar å de där, å likaså vi kolugnar å läggmiler å. Den där Hulda Hansson som vi tala om - nå, hon heta Viberg - hon var gift mä en som hette Hansson å vart ju änka tidigt. Den karn förstörde sej på den där läggmila han när han var liten å vek, för de va väldigt tungt de där. Skulle bäras de där framför sej å ven var blöt å tung. Dom bar opp de där på milen å la e på dä

vise för dom hade ingen maskin utan bara tillgång till manuell kraft.

- När Du talar om kolmilor, det är inte kolugnarna det?

- Näe, läggmilerna dom gjorde hitanför dom, där de där små björkarne står. Just där var'e två stora kolbottnar.

Å likaså på stortäkten nedanför här, där hade dom läggmil-
ler. Dom körde opp ven dit mä häst då å sen skulle de bäras opp. Dom gjorde två vänder. De va ju väldigt tungt arbete då, å Hansson där var liten å vek han. Dom påstår att han förstörde sej på dä. De var ju bara en barnunge när han vart förstörd.

- Var det arrendatorer som hade hand om läggmilorna också?

- Näe, de va vanligt bruksfolk, dä var dä. Dä va såna som utförde dä där arbete, folk som bodde här.

- Kunde det vara motsättningar mellan bruksfolket och folk utifrån bondbyarna?

- Näe, de vet jag precis inte. I gamla tider så hade dom dä i kontrakte arrendatorerna att dom skulle vara här på slåttern nån viss tid. Såna här små arrenden som var omkring Frisbo å Skärås så va dom ålagd te vara mä på bolagslåttern å hjälpa till. På den tiden så gick de bara me handkraft allting förstås. Dom hade väl nån slåttermaskin som dom körde mä nån häst. Men vi säjer som vi skörden utav säd dä gick mä handkraft, alltihop. En fick gå å slå mä ett orv å så var dä alltid nå fruntimmer som tog opp å bant ihop de där å gjorde kärvar. Å då skulle de vara mycke folk förstås. Du förstår de här stora åkrarna, te gå mä handkraft på de där, vilket arbete.

- Så ni var vana alltså att träffa folket utifrån?

- Jaa, dä va ju så dä. Å ungdomarna va ju här varje helg

lörda å sönda kväll på dans. För då var de en dansbana nere här å då behöva man aldrig nå tillstånd för te få ställa till nån dans ä. Näädå, dä va aldrig nån ordningsvakt eller nånting då inte.

- Ordnade ni det liksom ungdomslaget här själva?

- Ja, vi samlas där nedanför där Törnrosarn bor å gick den där gatan ner då. Dit kom alla flicker å pojkar förstås å då kom dom ifrån alla håll, ända ifrån Bergsjö.

- Fanns det några föreningar här i Din ungdom, som Du var med i?

- Ja, de fanns en godtemplarloge här, dä gjorde dä, de ä sant. Å så religiösa anordningar var de här. Dä var ju mycke såna.

- Vad var det för några?

- Ja, de var - nu på senare tid var de ju pingstvännen förstås - å så i gamla tider var de ju baptister. Ja, mina föräldrar dom var baptister dom.

- Hade dom en predikant här också då?

- Jaha, dä bodde predikanter när oss nästan jämt, när vi bodde borti här.

- Bodde dom hemma hos er?

- Jaa, dä gjorde dom. Veckvis, månatal bodde dom där. Ibland var de kvinnliga å ibland var demänliga. Jag minns de var en kvinna här som heta Anna Hansson, dä va bara en ung flicka å hon påstod att jag skulle följ mä på bönerna på kvällarne. Men ja smet ut ja å gömde mej. Vi bodde borta där då. Men hon kom å leta igen mej.

- Så dom hade mycket möten baptisterna?

- Ja, dä var två tre gånger i veckan dä här på lokalen, se. Å så kunna dom ha nå stormöten å då bruka dom hålla till

nere på de där logarne å där hade dom serveringar å då förstås. Å då kom ju folk från alla möjliga håll, då kunna dom hålla på i flera dagar på dom där stormötena, de kom ju talare ifrån alla håll.

- Hade dom dop här också då?

- Jaa, dä hände nog dä å, dä gjorde dä, de ä sant dä. Den här Valter Sjöholm vart baptist han å är väl än idag. Han vart aldrig nån pingstvän. Jag hörde på'n en gång han höll på diskutera mä de här Jehovas som sprang här å sålde. Han stog å resonera mä dom länge hånne när dom kom å bjöd ut tidningar åt en, å då fatta han ju på en gång va dä var. Å då diskutera dom bibeln å lite av varje - dom var en två tre stycken dom. Men hankan väl bibeln nästan utantill den där Sjöholm. Ja, dä kan han, han har ju läst mycke å intresserad av dä.

- Var det många som var anslutna till dom här religiösa föreningarna här på bruket?

- Jaa, dä fanns ju en hel del, dä gjorde dä. Å så oppe i Fönebo där fanns de väl nån å. Å dom kom ju hit förstås, å likaså ifrån Strömbacka, där fanns dä ju, å Frisbo fanns dä såna där. Men nu på senare tid så vart dä mera övervägande pingströrelsen, för de vart mera modärnt dä. Dä var ett välde oppåt här ett tag mä den där pingströrelsen. Dä var en vinter som skulle bli nån väldig affär mä då förstås, men dä va nog rena bågen alltihop, dä va en ung flicka här som dom kalla för Rudolfsson, jag vet inte va egentligen dä va, dä va nog nån sorts sämre människa. Dä berättas mycke historier efter na sen efteråt av pojkar, så religiös å fin hon var - men dä va nog nå annat mä dä. Jaa. Ja såg na ja å nån gång. Ho var väldigt snygg

serru. Hon kom opp en kväll å på kransen te mej å hade ett fruntimmer till mä sej, å två pojkar. Å dom hade haft bön här då på lokalen å då var dom opp å titta, för dom hade väl aldrig sett de där den där Rudolfsson inte seru. Så jag feck se na en gång, för jag var ju aldrig på nå möten eller nå när ho var här. Ho hade mestadels möten på Strömbacka, på änkehuset. Dä har du sitt, kapelle? Ho bodde där å förresten. Jo, den där lovprisa dom väldeliga de äldre gubbarna, dom trodde dä va en riktig ängel dom förstås. Men dä vart roligt bakefter. Oj oj oj. Ja, dom underhöll den dom mä pengar å- ja, hon var väl tvungen å ha nå å leva åv.

- IOGT, var det många som tillhörde den också? dä vart ju

- Joodå, en tid så var de dä, både yngre å äldre. Å dom for alltid å hade nån tablå å så där å nån teater å någ tillställningar ibland. Å han bodde hos oss. Dä va nå

- Hade dom också lokal här? På vengre, å han skulle bo

- Jahadå - dom byggde en scen där å. Å så vart dä en sån här ungdomsklubb här ett tag å dom hade också såna där tillställningar. Då var dä mycke ungdom här, dä var'e. Då fanns dä väl nå förtil-femtital här, ungdomar, flickor å pojkar.

- Var det socialdemokratiska ungdomsklubben det då? ta igen

- Jaha, dä var dä. Å dom var ju där å hade sina möten å så dansa dom fäll lite efter möte, dä var väl dä egentliga. När de va vinter, dom hade väl ingen annanstans å ta vägen förstås ända till de där Folkets hus i Blicka vart byggt. Har du sitt dä? Ja, dä ä stort dä.

- Så dit åkte dom sen mycket då? var det då här i när

- Ja, dä gjorde dom, på vintern så. Dä var ju väldigt

populärt då då i början. Dom skaffa ju dit finan musik å
då förstås, dyrbara orkestrar å för te locka folk. Dom
kom ju ända ifrån Sundsvall å hit, Hudiksvall å då var ju
våldigt oppåt där. Men jag tror de har slockna åv de där
mera nu på senare tid tror jag inte då har vare så aktu-
ellt inte. Å så hade dom bio där. Då vet jag dom hade, vilse
för jag var dit en gång jag å, på nin film. den där logdan-
- Det har ni aldrig haft här? svårt å få folk ifrån då.
- Näe - de var nå tocka där halvtattare som var hit å ha-
de nån film nån gång. Då var rolit då å - han hade frum
mäsej å, å så tog hon opp inträde. Men sen stack hon.
- Med pengarna? bytta av förstås, men fanns aldrig mer än
- Jaa. Då vart ju ingenting sen, bara traser, då vart ju
bara spektakel alltihop. Å en här ... då namne känner du?
storspelarn - han kom hit en gång i min gröna barndom. våg
Ja var kanske en tolv år å han bodde hos oss. Då va nå
lägnehter här där vi hade kafé senare, å han skulle bo
här medan han var här å spela. Å han hade en enda affisch
mäsej - skulle spela på kvällen då. Jag sprang gård in
å gård ut å visa den där affischen ja, bara för jag skulle
få höra. Nä, han hade bara en. Ja, tänk. De ä en hel
roman om man tänker på't. Joorå han låg där Rasberg bodde
där då. Han var fäll här en par dagar innan han reste igen
på nån annan ort. Jorå på harrgård. - Då har ju inte en män-
- Vad det gällde nöjesliv och föreningsliv och så där - var
Moviken liksom centrum här, eller Strömbacka?
- Ja, dom hade dom å förstås i sin tur å dom har väl kvar
än dom godtempleri, de har dom, dom höll länge på dom.
- Men när Du växte upp, vilken ort var det då här i när-
heten ... ? en var tredje sönda undar högsommar nå tröle-

- Ja, vi hade här vi, men dom hade sitt på Strömbacka dom, dom har en lokal där dom för sej. Å Fönboa, dom kom ju va hit förstås, de gjorde dom. Å ju andra fester här, som

- Hur var midsommarfirandet här då?

- Dä existera på Strömbacka - ja vi hade nån gång här nere å ett par gånger, men dä va mindre lyckat dä, för dom skulle till Strömbacka för de där var centrum för den där logdansen, de va nånting som de va svårt å få folk ifrån dä. Där var'e tysental, seru. Där var'e ömsom buslivat...å damm å elände, men de va desamma, dä dansas ändå de. Å sen dä var aldrig mer än en som spela dragspel där ä, ja, kunna vara nån som bytte av förstås, men fanns aldrig mer än ett spel nån gång ä. Dom börja å dansa kring majstången sen dom rest den, dä skull vär förstålla nån sån där nationaldansen dä då för barn, mestadels. Å sen bar de iväg ner på logen då. Å de va aldrig nån tidsbegränsning på hur länge dansen skulle räcka på kvällarna, på natte, dä kunde bli ända fram emot två, tre dä. För do var så att dom höll på till folk försvann bara, då var dom ju tvungen te sluta. Men på senare tid vart de ju begränsat. Dä fick man inte håll på hur mycke som helst ... i midsommar, då dansa dom på herrgård där. Jaa. Jag var aldrig opp ä. Men folk var de där. Dom har ju rive logen. Å då fick dom tillstånd å dansa på herrgård. Dä har ju inte en människa haft en tanke på förut inte, dä var väl omöjligt få komma i närheten där då i gamla tider. de var ju när

- Så här hade ni inte nån sån där större fest, sån där riktig - om man ska säja ... de där förstås, de skulle

Ja - sommarfester, dä fanns dä. Inte vi ä. För dom komma hit ja nästan var tredje sönda under högsommarn mä fräls-

ningsarmén. Dom kom på den där båten dom. Å då hade dom tillställningar här nere, dom höll ju predikan då å de va folk nå oändligt då. Så var'e ju andra fester här, som godtemplare hade. Då var ju fest nästan lite då å då nere i hagen här. Å då har existera senare å, till å mä sen ja vart gift, som fackföreningen hade fest där i samband mä ungdomsklubben.

- Hade ni dansbana där nere då?
- Jaha, vi byggde en bana där, då gjorde vi, på fritid. Bara på kvällar förstås, inte nån arbetstid fick ju sättas till ä. Vi fick ju virke av bolage serru. Å då vart då på då vise, var där på kvällarna å bar virke å fiffla å greja. Å då var ju både yngre å äldre som var mä på då. Men då fick inte kosta nå kontanter, förstås. Då va ju frivilligt.

- Hör du du - en del utav dom äldre, till exempel Oskar Sjöholm, har berättat, när dom blåste ner masugnen vart år så hade dom nånting som dom kallade för drällöl. Har du vart med om det?

- Nää - jag har nog sett då en gång, vare mä en gång. Dom bryggde öl här då serru, då var ett par gummer som stog för å bryggde de där öle å då dela dom ut sånt där, då va nog rätt så kraftigt öl, för dom vart berusa av'et. Å då dela dom ut härnere i de här källrarna som är - du har sitt bodarna härnere? - där dela dom ut då. Men var dom höll till å bryggde då nånstans - jo, de var ju här de nere här ... de va två äldre damer som gjorde de där öle. Då va lite konst å göra de där förstås, de skulle vara viss procent malt å - dom vart berusa av'et. Å jag undrar om dom inte fick nån utdelning utav sill till?

- Ja, det var nånting sånt där.
- Ja, jag tror att dom fick nån sill å på man.
- Men det var före din tid alltså?
- Ja, men jag minns till en gång att dom hade den där öl-
utdelningen när masugnen hade blåst ner ... i gamla tider
gick den ända till två år i stöten serru, innan.
- Jaså, kunde den gå så länge?
- Ja, då gjorde den, för dom hade mycke kol i sjön å till-
gå, å då var inte så hårt vatten då som då vart sen på
slute så då räckte länge kolena då. Då gick inte mera än
- ja, ska vi säja - en sjuttifem procent utav va dom körde
sista årena, då gjorde ju mycke då. Då gick så där en sex-
ton sättningar då på ett skift å på slute gick de tretti å
trettitre - trettitvå - gick opp till tretti i stöten jämt
serru. Jag minns far tala om han var där i äldre tider,
då gick allra högst en sjutton sättningar på ett skift.
- Det var skillnad det.
- Javisst. Å då vart då ju - räckte ju kolena längre. Då
vart ju nästan en femti procent mindre.
- Julen - om vi kommer tillbaka till såna här festligheter
- hur firade ni den här? Det var kanske mest i hemmen det?
- Ja, då var då. Fast då kunna väl vara nån liten fest på
skolan eller nånting som existera, då var nog då enda då.
Å så bruka då vara julotta på Strömbacka i kapelle. Dom
bruka alltid hålla nån julotta där. Bovallius bruka stå
för å hålla den där julotten han, då var ju så primitivt
som möjligt då. Ja - hä fanns en orgel oppå där å, då var
som en liten läktare å i de där kapelle.
- Så här fick ni aldrig nån julotta? Det var ingen som
kom hit?

- Nää, inte här ä. Inte va jag vet ä. De skulle vara nån gång om de kom nån på skolan då, nån präst eller nå, men dä va nog sällsynt dä. Jag vet aldrig de existera ä.
- Hur gjorde dom med barn som skulle döpas och så där? Var det att åka ner till Bjuråker det?
- Nä, dä kom alltid hit nån präst å höll nån predikan på skolan, å då passa dom alltid på - dä gjorde dom. Å förresten, han kunde ju komma hem till hemme å om dom villa dä. Men annars så bruka dom mycke hålla till på skolan när han kom å höll nån gudstjänst. Jag ä odöpt. Jaha. Alla mina tre syskon var odöpt ser du, dom skulle ...
- Jaha, för att föräldrarna var baptister?
- Jaha. De skulle inte existera nå sånt ä.
- Då är du inte konfirmerad heller då?
- Nää.
- Annars bodde dom ju nere i Bjuråker vid konfirmation, har jag hört.
- Jajamen, hela veckerna. Skulle dom ackorderas in där. Å så fick dom åka spark emilla här när dom skulle dit å hem. Dä va inte frågan om flicker å pojkar, dä va bara te ge sej iväg mä en spark dä.
- Var det aldrig några motsättningar eftersom dina föräldrar var baptister och inte ville döpa dej, med andra som ... ?
- Dä kan nog hända att dä var fast inte dom tala om de för mej.
- Så Du lade inte märke till någonting?
- Nähä - de kan föll hända jag hörde att dom blev genera nån gång.
- Just för att Du inte var döpt och så där, menar jag. Det kan ju en del tycka illa vara.

- Ja, en del har - i gamla tider sörru skulle man inte få gifta sej för prästen om inte man var döpt å konfirmerad ä. Nä, man skulle ner till borgmästarn. Men de ä försvunnet dä. Jaa. Prästerna hade ju väldig makt på den tiden se, dom dominera ju hela kommuner dom. Deras ord var ju kungsord. Folk var ju alldeles förhäxa i prästen. Jaa.

- Apropos bröllop och så där, vigde man sig hemma hos prästen, eller var det vanligt med kyrkbröllop?

- Dä var nog delade meningar de, man kunde ju viga sej i prästgården å bara. Jag måste tala om en historia ...

- På senare tid när Olga hade kafé, hade ni många bröllopfester där?

- Jaa.

- Men tidigare än det, om man inte tog in på kafét, var hade dom bröllopsmiddag då?

- Om dä existera dä hade dom hemma i hemmet, endera där bruden var ifrån eller brudgummen. Så gick'e till, å dä va många gånger dom bara for å vigde sej å hade dä väldit enkelt då, förstås, dä hände dä å i många fall. Men merendels så bruka dom föll alltid bju på nå å ha nära gäster. Å då var dä nåndera i brudgummens hem eller i brudens hem dä existera. Men nå större sammanhang var'e inte förstås ä. Va ja vet om ä, härnere.

- Medan vi talar om sådana där personliga högtider, hur gick det till när en människa dog här i Moviken?

- Då feck dom ligga på ett bårhus här till tiden vart att dom skulle begravas.

- Var hade ni bårhuset någonstans?

- På senare tid så vart de de där lilla vita som står

oppe i skogen bortanför Törnrosa. Å ändå längre tillbaks så bruka dom ha dom här nere på logarne. Å så bruka dom ha häst å skjutsa likena mä å så var dä tre å fyra hästar som begravningsgästerna åkte mä.

- Fick man låna det utav bolaget?

- Jaha, dä fick dom, gratis. Å så bruka dom alltid ha nå förplägnad framme i Bjuråker, för dä fanns inge gästgiveri eller nånting där utan man fick hyra in sej i nån bondgård där, å där koka dom kaffe å bjudde på. Dä var så enkelt.

- Fanns det någon här i Moviken som kunde göra i ordning liksom, svepa ... ?

- Jaa dä fanns nå gamla tanter som alltid gjorde dä serru, dä gjorde dä. Dä va så att de va en del såna där som hade å gjorde sånt där. Dom var ju yrkesvan rent, dom hade svept många människor. Å kisterne dä gjordes här på verkstan utav en snickare bara, dä var inte te köpa hur som helst, utan dom gjordes här dom utav en vanlig snickare.

- Har det varit mycket sjukdomar här?

- Spanskan gick hårt den. Dä va ändå hårdare på Strömbacka.

- Ja, jag har hört det att det var otäckt.

- Ja, dä va nånting ohyggligt dä. Dom kunna komma mä parhästar å ha två, tre lik på samma vagn. Dom dog som flugger där, hela familjer dog ut. Dä var - en här på Strömbacka, va er'e han heter nu igen - jaadu, ja kommer inte på't. Men i alla fall, dä fanns som va nygift där å dog. En som heta Hildegard, hon va nygift å hon va gift mä en som hette Ferlund ... han har du tala ve? Han hade två bröder som dog å så modern tror ja dog, å fadern å. Dä

vart bara han kvar. *lak eller nånting. Dom vart aldrig*

- Ja, det var något hemskt i hans familj. *spanskan två,*

- Jaa. Å en utav pojkarna var nygift. Jaa, dä var han.

Dom hade fått kanske ett eller två barn, dom hade vare gift nåra år bara. Han var väl nätt å jämt tretti år. Å

här å dog nåra stycken, ja, dä gjorde dä. För varje kvin-

na som fick barn hon strök mä se. Ja, varenda en, fanns

ingen som klara sej som fick barn, ä. Dä va nånting kne-

pigt mä de där, kan inte förstå va de berodde på. *ter jag*

- Kunde läkarna göra något åt det? *i axlarna. Ja vet,*

- Dä va nog de lilla dom duga å göra åt de där. Dom hade

nog dålig behandling utav de där dom, dom hade inge praktik-

tider serru. Dä va alldeles som en pest, om ja säjer så.

Ja vet inte om dä gick i blon eller om dä var åt hjärta

eller va dä kunde vara, eftersom dä va så svårt å klara

äv'et. En här Axel Viberg som va gift mä Hulda, han hade

en stor kraftig människa, å hon fick en pojk då å hon

strök mä hon å. Å ho va i sina bästa år serru. Ho va så

noga om e komma in en människa där, sa dom, under den där

tiden, så när dom gick tvätta hon av dörrhendtag å allting

för smitta. För ho visste ju att dä va väldigt smittsamt -

dä va dä serru. Men de hjälpte inte utan hon strök mä

ändå då hon fick pojken. Å likaså var'e en som heta Algot

Hansson, hans fru fick en pojk, å hon dog hon å. Å Anders

Hill hade en fru som fick nå barn å hon dog hon å. Dä var

alldeles olyckligt, dä gick bara inte te klara dä. Näå -

dä var - va dä kunna bero på. Å de som gick igenom, vi

säjer som karar som gick igenom spanskan, dom fick meren-

dels sviter efter. Å då måste dä vara nånting märkvär-

dit mä't se. Dom kunna ha lungfel å dom kunna få hjärt-

fel å full åv rematisk eller nånting. Dom vart aldrig riktigt arbetsför nå mer. Ja hade den där spanskan två, tre gånger, men bara lindrigt.

- Hur yttrade det sig?

- Ja, man vart sjuk, fick feber, kräktes, mådde illa å de där satt i längen de förstås, å de som fick'et riktigt hårt dom vart ju sängliggande längen dom förstås. Å dom fick känning av en lång tid efteråt dom å. Merendels så fick dom sviter, de som klara åv'et. De enda sviter jag fick åv'et så fick jag väldigt ont i axlerne. Ja vet, den ja skulle skjuta mä skottkärria å hade väl om dä va nå sässäckar eller va de va, ja va alldeles bet, de gjorde så ont. Jodå - de va många som fick rematisk värk bakefter om inte dom fick nåt annat fel. Å en hel del fick ju lungfel å. Jaa. De vart nog hjärtfel å för en del. De var nog kanske genom den där höga febern dä förstår ja väl, kan inte säja va de kunna bero på. Å ja vet inte va mediciner dom skrev ut heller läkare, dä va nog primitivt. Dä var dålit mä läkarvården då se.

- Ja, läkaren bodde ju långt borta, men fanns det någon här i Moviken som kunde lägga om om ni hade smärre blesyrer?

- Jo den här inspektor Lagerholm han var expert på dä han. Han ha nog studera lite medicin han, han va hemskt intresserad av de. Han var nog bra mycke skolad, dä va han. Han va väldigt händi me sånt där. Var'e så dom inte tala om'et för'n, då vart han lite elak serru. För han skulle veta först han, för han skulle ordna så de vart nån reda mä't.

- Så om man hade slagit sej eller så, då gick man upp till

honon?

- Jaha, serru då vart han eld å låger för å hjälpa till. Då gjorde han allt va som göras kunna, han hade ett litet apotek om man får så säja, ett lite medicinskåp. Å han var hemma på de där å. Jag tror att han har studera lite grann sånt där, han var så intressera av'et ... Å va de så att en människa vart sjuk å liggande då kom'en dit. Ja, de gjorde'n. Då kom han dit å besökte dom å då skulle han ha reda på hur'e var å om de va behövligt så skicka han efter en läkare förstås. Dä va inte nå tu tal om den saken. Å då va de ju fri läkare förstås, dä betala bolage. Å var de så man for dit, så skrev han ut en lapp som man fick lämna doktorn bara å han fick lämna in räkningen till bolage. Jaha - så var de då i gamla tider. Dä fanns ju ingen sån här sjukförsäkring då ä, utan då var'e på de där vise att bolage stog för sin arbetare själv.

- Tog dom hand om gamla här? Gamla arbetare?

- Tjaa - dom feck nog en sorts grasjal, men dä va nog bra dåligt dä va kanske nån högst femton-tjuge kronor i månaden, fanns inge pensionsanordningar då ä. Å lika var'e mä änker, dom hade ju de där änkegrasjalen dom kalla't. Å de där existera under gamla bolages regim dä. Så ja minns far hade den där grasjalen han å. Men då blev han omgift, å hon va för ung, då skulle inte han få nå för henne ä. Hon var för ung påstog dom. Ja vet Hahne hade sagt så här åt far, när han - han va lite misstänkt på de där han, hur de hängde ihop. Han bedde meg en gång att jag skulle tala ve skogschefen Tigerström om de där om jag fick nå tillfälle, men då vart aldrig så de passa sej å komma åt'en. För han var ju väl bekant mä han.

- Vad kunde gamla arbetare få syssla med? Jag antar att dom gick kvar i arbetet så länge dom orkade?

- Ja, dom kunna vara mä här å hugga nån busk här på täkter å sånt där lättare knog, dä gjorde dom.

- Fanns det något i masugnen som dom kunde göra?

- Nää, de va nog bra lite dom kunde göra där serru. Å så va de en del då under slåttern som stog å slipa liar å så där. Dä va ju inte så tungt. Å så hade dom alltid en lillpojck som stog å drog slipsten, de va ju motorkraft dä. Dä där va dom lessen småpojka te stå å dra slipsten, de va ju tröstlöst de. Å så högg dom skolve å sånt där å geck å högg ve här åt herrgårn för inspektorn bodde ju här. Såna där lättare syssler. Å så var'e ju mycke arbete på jordbruke, lättare förstås, buskhuggning å rengöring utav åkrar å. Å bränna ris å - dom hade småpojkar mä sej då förstås.

- Var det många här, eller fanns det några över huvud taget som hade det vad man skulle kunna kalla för binäringar, så att dom gjorde någonting som dom kunde sälja, om dom sydde kläder eller gjorde skor eller ... ?

- Ja, dä fanns skomakare å så där, dä gjorde dä. Å så va de väl en å annan som fiska å sålde lite fisk iblann å. Å kunna väl reparera nå nät å så där åt folk som hålla på mä fiske mycke. Den där Anders Gill han hållde på mycke mä sånt där han. Han va ju i skogen å kola för de mesta på vintrarna, dä gjorde'n. Ja skjutsa han en gång, han var på annersidan Gråsjön å kola och ja vart staskicka härifrån utav rättarn å skjuts opp'en. För han skulle ha sängkläder å mat mä sej förstås, för han kunde inte komma därifrån han förrän han ha gjort färdigt ä. Fick ju vara

där en månad minst. Å dä var så de vart snö, å de ha blitt lite is på Gråsjön, så vi körde ettr lanne, vi skulle på annersida å in genom skogen en bra bit. Å ja va kanske en tolv tretton år, ja varn't gamlare. Vi lasta de där i en kolstig, han bodde opp i Högmyra där å så for vi opp. Å då for vi förbi en kolare som va bara oppi Halla här å kola, som heta Rönnkvist. Å de gick bra de där när vi for sta, ja kom fram te koja å plocka ur, å så skulle ja fara tebaks. Å när ja kommer ner till Gråsjön förstår du då börja hästen på bli illvar, att dä va dålit på nå sätt, ja skulle inte få'n te gå ut på isen. Dä va märkvärdit tänkte ja, ja ä väl tvungen över tebaks när ja har kört hit samma väg. Så ja smällde till en mä tömmen ja. Då hoppa han jämfota förstår du ut på isen, å sjönk ner å åkte ner förstår du , dä va bara dy dä. Å ja var ju bara en barnunge. Ja, ja måste ju ropa på hjälp ja, han hitta på å gick ut ur kojjan den där karn så han hörde mej. Å den där som var hånna oppi hörde mä, så dom kom då då. Å så fick ja ge mej iväg, springa ner jag då å försöka få tag på hjälp. Han var nära te försvinna hästkraken i dy förstår'u. Ja va ju alldeles ifrån mej serru. Ja va bara en barnunge. Så ja stupa i en som höll på hugga här oppi Högmyra som gick opp då å så var ja väl ner hit te rättarn å dom skicka opp folk å dom feck opp en på dä vise. Annars har han fäll försvunne där i dyn. Dä va bottenlöst där sörru, dä var bara dy. Dä ha gått bra om inte han ha hoppa jämfota, utan bara stige ut. Dä var en sån där en som halvbastard, den va svår å få ut om han såg nå vattpus-sar eller nå. Men dä gick ju väl. Ja man fick försöka allting när man va lillpojk, oj oj oj. Jaa, en fick lära

- sej, dä ä säkert dä.
- Fanns det någon här i Moviken som kunde klippa hår till exempel?
- Ja, de fanns dä, men de var därefter förstås, en fick inte ha för stora fordringar inte. Näärå, för all del. Huvusaken att man fick bort håre, inte fick man se ut som dom gör nu i, hår ner på axlarne som en flicka ä. Dä har nog inte gått bra komma hem på dä vise ä. Nää - de ä hemska typer dä.
- Ja, men jag tycker en del kan se rätt trevliga ut också, om dom är välvårdade.
- Ja, men dä ä inte många. Å så har dom skägg så där då. Jaa. Å dom som har rött skägg å då. Ojoj oj. Jaa.
- Hördu du, vi talade om lite festligheter förut och så där. Hände det att ni firade födelsedagar eller namnsdagar på något vis?
- Dä va sällsynt, de har inte existera serru. Nä, dä var inte nånting. Möjligen i jul då att man fick en liten julklapp. Ja minns när min syster var i Falun skicka hon hem nå små grejer, dä gjorde hon. Ja har en sak kvar än i dag som hon skicka hem, som far fick. Han fick en sån här näverdosa mä snus han - dä står Dalarna på'n förresten, å den där dosan kom ja över på nå vis, ja vet inte hur de gick till. Å den har jag kvar än.
- Var det vanligt med tobaksvaror?
- Ja, snus använde dom, dä gjorde dom. Å de fanns väl en å annan som rökte å, de gjorde dä. En hel del gummer rökte pipa vet du.
- Jaså, gjorde dom det?
- Ja, köpte tobaksrulla å karva mä kniv å malde sönder å

stoppa i pipån å hade lock på pipån å satt å rökte. Men inte så dom drog halsbloss för de gick inte, de var för kraftigt de där serru. Men smaska å rökte gjorde dom. Men bara pusa ut, du vet hur några röker. Jaa. Men dom rökte nog inte mer än på kvällarna så där, inte på dagar kunna man komma på dom mä dä. Kunna väl finnas nån enstaka som gjorde dä, men de va sällsynt. Merendels så rökte dom på kvällar. Då var dom så noga dom där gummerna så dom satt å hade spisluckerna öppna å blås ut röken där, så inte de skulle lukta. För de skulle va lite anonymt då mä dä där. Jaa. Jojomen.

- Hur var det med ungängesvanorna här? Gick man ofta och hälsade på varandra i gårdarna?

- Jodå, för all del, dä va inte frågan om att man behöva vänta på en bjudning, utan man kunde gå hur som helst, dä va inte vanligt sånt existera inte, att dom skulle bli bjuden. Dä va nå särskilda fall dä, om de va en begravning eller nå, då var dom bjudna förstås, om de va nå bröllop å sånt. Men i vanliga fall så kunde man ju gå hur man villa å hälsa på å prata å spela lite kort å. Dä existera på dä vise. Fast dom var mera fri, de va inte så där stelt som i dag. Å ungdomar, pojkar till exempel, dom gick ju hur som helst på helgkvällar till flicker å prata å kunna komma in till en flicka flera pojkar på en gång. Ja, dä va inte frågan om, dom kunde sitta där då nån timme å prata. Jaa.

- Kunde det vara så där att kvinnorna drog ihop sej i lag när dom skulle göra något visst arbete, om dom skulle tvätta eller baka eller något sånt där?

- Ja - dom gjorde täcken själv serru, sticka täcken - de

har'u väl sett hur dä har gått till?

- Ja, jag har hört berättas, men jag har aldrig sett det.

- Du har inte dä? Dom hade täckestolar dom kalla't å satte opp å spände opp täckestyge, å så la dom i vadd, å då skulle de sys förstås. De är ju sytt på täckena vet du.

Då bruka de alltid vara en tre å fyra fruntimmer som utförde de där arbete, de skulle gå manuellt dä. Feck inte köpas färdiggjort serru, de skulle göras för hand. Å då bruka dom slå sej ihop en tre fyra fruntimmer å hjälpas åt så de gick fort å få bort dä, för de tog sån väldig plats i ett rum förstås, mä de här stolarna. Dom var nog i den här längden som mattan skulle jag tro. Jaa, för te få ut hela längden te täcke se. Å dom var ju avsedd för två personer dom merendels. Dom hade ju såna sänger i gamla tider att dom låg två å två, de va ju vanligt dä då. Lika mä barnen. Å då skulle dä vara format därefter på täcke då. Jo, sånt utförde dom i lag mycke, d'ä säkert dä. Å dom kunde fäll ha nån sån här rockstuga dom kalla å, en del sticka å en del spann å så där. Å sitta å prata lite å dricka en kopp kaffe. Dä gjorde dom.

- Och karlarna då? Var det någonting dom slog sej ihop om, på fritiden alltså, när dom skötte sitt lantbruk?

- Ja, hä kunna fäll inträffa nån gång att dom gick i lag om dom hade nånting som dom skulle snickra som dom kunde hjälpas åt mä. Dä gjordes kälkar å lite av varje, serru. Så där släde te köra gödsel i å. Å så snickra dom väl till nån spark iblann. Då kunna dom ju vara i lag å hjälpas åt, för de skulle gå fort. För dä skulle ju ske ute dä, utomhus förstås. Dä gick ju bra.

- Reparationer på husen och sådant där - alltså bostäderna

- hade bolaget hand om det?
- Då hade dom, de va deras sak då att sköta då, dom såg till de dom. Då var ju så primitivt som allra helst förstås.
- När började dom dra in vatten och modernisera i stugorna?
- Jaadu, då ä nog inte mera än en femton år sen då kom nå moderna bostäder hånne. Då va lite primitivt som i skogvaktarbostan, där drog dom väl in lite förut, men då komma ur bäcken bara. Men då här tillställningen då gjorde dom - på Strömbacka börja dom - hur då va där - å häll på må då. Jag kan inte säga vilket år då var, men då var nån gång på - etter femti.
- Så innan dess var det pump att gå och hämta vatten ur? Och avträde ute?
- Ja, då var då. Å här gjorde dom om senare, då gjorde dom. Då här var ju klart när vi kom hitflyttandes, å vi har ju bott här kanske en femton år kan jag tro. Jag är inte riktigt säker, men ja tror då ska vara en fjorton-femton. Då var ju väldigt billig hyra här första årena. Sjuttitvå kronor för den här lägenheten. Men sen har dom öka må - jaa - hundra-tjufem procent.
- Är det ingen som har fri bostad längre?
- Näej. Jo, skogvaktarn. Men han får ju skatt för då då, då räknas som inkomst då. Han får ju skattaför't i ställe. Å dom här som bor här borta, dom har ju egen bostad, egen gård. Å den här Pelle Brink har egen å så de där båda som har villerna borta där. Ja, dom har byggt på senare tid dom. Då ä eget. Å Brodin har ju egen. Å Olga då serru.
- Dom här kofödorna, hur länge hade man kvar dom då?
- Jaa, ge mej si - de är nog kanske nå tiotal år sen dom

sista sluta, mä dä. Dä ä de nog.

- Det slutade dom med frivilligt?

- Ja, merendels, dä gjorde dom. Dom hade de där som bi-syssla, sörru.

- Har Du haft jordbruk också?

- Nää, inte jordbruk på dä vise, men en kviga hade vi en gång, en ko som vi hade på en fåbodvall, dä hade vi. Å ja fick en där hemma utav min far, den där kvigkalven, han bodde oppe här sen han blev pensionerad, å då hade han kor ändå. Fast han köpte foder å så där, för han hade ju tre barn. Å då skulle dä vara mjölk till dom dä. Å han påstog ju själv att dä gick ihop te köpa de där fodre å han slog ju mycke själv, skaffa till. För den här masmästarn, den här gamla, han bruka vara där halva somrarna å hjälpa'n me de där för inte nånting. Inte nå. Han var väldigt intresserad å vara lame'n, å dom va ju gamla goda vänner serru. Å han bruka alltid följa mä far på nå stormöte iblann, han var väldigt ekonomisk annars förstår du, den där masen. Han var nog ägare på en sextitusen när han dog. De va mycke pengar dä då. Jaa. Jo jag vet att han följde mä far iblann ända te Hadungsnäs, dä ligger i Hassela de där. Dom bruka ha stormöten där på somrarna. Å då minns ja far tala om att han kunde ge ända till en tie kronor i kollekt, en där masmästarn. Å han hade en syster som heta Lotta, som har vare gift på Strömbacka som han skulle ha vård om. Hon var nog lite efterbliven den där, hon var inte rikgit fullt ut som vanligt ä. Ho vart sjuk så ho låg på lasarette tala dom om. Å ja vet jag å att ho låg där. Jag vet inte va fel de var. De var sen hon vart änka dä å flytta ner tebaks me masmästarn. Å då var'n ner å skulle

hälsa på na. Å när hon lags in så tog han hem kläderna hennes för hon fick ju inte ha sina egna kläder där inte. Å då han kom ner så var'e bestämt att hon skulle få åka hem förstår du. Å han hade kläderna hemma. Jaa - men då var han väl sta å tala ve nån syster eller nån. Ni måste vänta en tag sa han till ja får skaffa kläder. Han gick på stan han å köpte spritt nytt alltihop, både under- å överkappa å skor. Dä fick inte klicka de där, mæru tro. Nää du, va dä bestämt att hon skulle hem, så skulle hon. För dä fick inte hänga på han, nå fel på han ä. Nää. Han hade nog lite besvärligt mä en där, för hon var lite knepig sir du, hon skulle nog ses efter rent. Hon hade nog inte nå sammanhang på hur hon bar sej åt. Dä va han - henne Hahne var förmyndare för sen, när masen dog. Jaa.
- Är det många byggnader här i Moviken som har blivit rivna?

- Jo, de ä en hel del, de ä dä. Som vi säjer som på brå-narn där är de tre, fyra gårdar bortriven. Ja , dä är dä. Där var dä folk i varenda kåk i gamla tider. Å då fanns ingen annan väg dit än den där som går opp i skogen här, men på slute då vart dä - då byggde dom väg ifrån en här som går opp ve Jöholm, om du ver var han bodde? Å så runt dä vårt nog lite bättre väg de där. Å sen bort i snasen har dom ju rive gårdar. De stog en - vet du var Gretel bor? - de stog en gård nedanför där då, han ä bortriven. En som Trygg bodde i. Dä va den där skogvaktar Hellberg som köpte den som sommarbostad sen. Å dom villa gärna få bort en för han skymde sikten å för biltrafiken. Han stog så tokigt serru i väg i kroken den. Så han köpte den där å satt opp en som sommarbostad han ... Å de ä ju

flera gårdar som har komme bort förstås.

- Var det många här i trakterna som det har legat gårdar?

- Näe, inte rent härkring inte. Men där som de där nya villerne står i snasen serru, ja där som åkarn där bor, där var ju en gammal gård som dom rev bort som vi bodde i i min barndom. Han försvann ju. Å så har dom fäll rive nå i Högmyra, men då har dom nog rive mera gårdar på Strömbacka nu på senare tid än här. Jaa, där har dom rive många som har försvunne. Å att dom tog bort grindstuga, dä va fäll knepigt.

- Ja, det är det många som tycker.

- Ja, dä va ju en antik företeelse dä, se. Ja, dä va knepigt att dom tog bort den, den kunna väl ha fått stått som ett minne. Dom bruka ju öppna å stänga grindarna för dä va två stora järngrindar i de där stora stenstapla som står där. Å barna bruka ju alltid springa ut å öppna å stänga om dä kom folk å körde förbi. Å dä va ju mä hästskjutsar dä för de mesta, förstås. Så kunna man få nån femöring. Jaa. Nä, dä va knepigt att dom fick riva bort den. Dä va nog en gammal kåk.

- Eftersom dom hade kor i alla familjer måste det ha funnits väldigt mycket ladugårdar också?

- Jaha.

- Det ser man ju inte skynten av nu heller.

- Nä, dom är borta dom serru. Där nedanför de där pensio-närshemme i Snasen där som Pettersson bor, där var en lagård å dä var väl kanske en lagårdslänga för fem kor. Jaa, dom hade varsina krypin där då. Dom hade ju kor allihop där. Å så va dä en lagård där nedanför där som åkarn där bor. Den hade vi. Å så där Jurma bor var dä en lagård. Å

likaså där Gretel bor var dä en lagård för två familjer. Två olika lagårdar. Å ve Tryggen var dä en lagård. Dom hade en lagård på man då serru. Jaa. En del hade en å en del två kor förstås. Dä va ju en liten extra inkomst genom dä å förstås, för dom som hade mycke barn var dä ju bra te ha mjölk. *Å å till sjön, där som de å plantage*

- Var det många som hade det fattigt här så att det rent av gick nöd på dom? *Å å till mej, Å Olga var ju på katé*

- Ja, dä fanns nog en del som hade mycke barn serru, fyra fem kanske ända till sex barn. Å inge barnbidrag fanns dä då heller på den tiden, utan då skulle dom klara sej själv. Å dä vart nog rätt så betungande mä alla dessa barn. Men hä va inte så noga hur dom var klädd i skolan på den tiden förstås, som nu i. Nu är dom ju snobb. Nu går de nog inte å skicka sta en barnunge mä lappade kläder i, för då blir han nog påpeka utav dom andra. Men dä va inte frågan om då - barfota fick man gå förstås på sommarn när man var barn, dä va dä vanliga å dä var väl mera hälsosamt än fel, för de var ju nyttigt för barn. Å de enda nöje dom hade barna på sommarn så var dä å vara te sjön å bada, plaska å bada, dä va ju väldigt roligt dä å bada där. *Å de bada i? Den va fel utlagd banan förstår du.*

- Det har inte funnits någon idrottsförening här? *Å den*

- Joodå. Dä börja nån gång på trettitale dä å. För då fanns de pojkar som hade som ett bollag här å var mä i en serie som dom kalla för Dellenserien. Dä var Norrbo å Friggesund hade nå lag å å Norrbo å Forsa å Strömbacka. Då var dä krig serru när dom skulle spela mä Strömbacka. Dä var'e oppåt. Dä va den här landsfiskal Henriksson va mä han å måru tro å spela då. Jag minns han

vart - frun håna'n väldeliga en gång, han skulle skjuta en straffspark då å sköt på sida. Då va hon å håna'n å skratta å klappa händerna. Jaa. Jo, jag var nere på den där bollplan en gång mä flickerne.

- Var låg den nånstans?

- Han låg efter vägen ner till sjön, där som de ä plantage emot vägen. Där hade dom bollplan. Dä va fin bollplan. Då hade ja Birgitta å Siv mä mej, å Olga var ju på kafé så hon hade ju inte tid te å komma mä. Å Birgitta börja på grina å skrika serru, för då skulle hon hem te mamma. Men ja försökte muta na mä nån slant då, men ho va omöjlig förståru, vart bara värre å värre. Ja skulle köpa nån chokla åt na. Nä, de hjälpte inte. Inte vet ja vadä tog åt na inte. Å då villa ja att Siv skulle följ mä na hem. Nä, ho gick inte mä ä. Nää, ho skulle ha mäg mä å. Jooru.

- Och då ville Du titta på fotboll då?

- Javisst, men jag var ju tvungen följ mä då förstås.

- Har det varit någon sport här på vintern?

- Jaadå, dom hade skidtvälingar här. De skedde en olycka på en skidtävling - har du sitt dubbeltjärn borta här? - som dom kunde bada i? Den va fel utlagd banan förstår du. Dom hade gått direkt å fel håll, dom skulle ha gått den här vägen i ställe för den där vägen. Dom kom ut genom berge där. Å dä va en som va alldeles obekant, han va från Ljusdal - dom va två förresten - men den där Dahlberg han var ju storåkare rent, han klara sej han. Men en utav de där Ljusdalingarna förståru, stupa fäll på nå sätt mä skida i sten å slog sej baklänges å slog huvve förstås så han vart kvar där. Dom fick bära därifrån en. Så dom

åkte opp på lasarett, å jag vet inte hur dä gick mä'n, om
 han fick nån skada åv'e eller om han klara opp'e. Men han
 slog huvve i en sten så dom hörde hur de small när dom
 stog efter tjärn. De var ju fel de, dom skulle ha haft
 dä där den där vägen så han har fått åkt i motlut i ställe
 för å åka i utförslöpa. Dä gick ohyggligt fort då, för
 d'ä tvärt där se. Så dä va nog som stog sett i botten.
 - När vi satt härute förut, så berättade Du om dom här
 pråmarna här, att det kom pråmbyggare hit. Skulle Du vilja
 berätta det så vi får med det på bandet?
 - Ja, dom var nog - vänta få se hur många dom var - dä var
 nog sex å åtta stycken. Å dä här te bygga en pråm de tog
 hela vintern. Å då har'e stått en lokomobil nere ve sjön
 på den där plan emot där som motorbåtarna står nu. Du väl-
 ser de är en fläck där som de inte är nå gräs på eller nå
 någenting, utan d'ä grus. Där stog en lokomobil å så hade
 dom en - å han geck endast mä ve så de va ångloksdrift på'n.
 Å han va avsedd för malmspele när dom skulle spela opp mal-
 men å för driften utav såga å vesten å allt möjligt slabb-
 kross å stampar å. Å där byggde dom en bastrumma som en
 sköt in de där förtifots plankerne å basa, koka dom mä het
 ånga. Tog ånga ifrån maskin då serru, som en ångpanna där.
 Å då blev dom mjuk så dä gick forma'n mä pråmen, för dom
 var ju frusen förut när dä va vinter å kallt serru, så dom
 hade vurte förstörd om man ha brute dom obasa. Då var dom
 hård å klard så dä va bara å basa dom å sätta dit dom di-
 rekt. Så dom täljde dom å grjode dom klar innan dom basa
 dom serru. Å du ser fäll att han ä svängd så här pråmen?
 Dä skulle va mycke basar för te hålla så han inte vart sön-
 derbryten, fick inte spricka förstås inte. Så gick de

till när dom byggde prämen. Ju järn i de oändliga. Dom
- Du berättade att dom använde tall på något vis? Dom
hade tallrötterna till någonting?
- Ja, dä va ... som band ihop prämen. Å först hade dom
ett stort kölsvin som dom kalla å dä va ett helt trä - ton
två förresten, som va hopsatt på mitten. Å dä va nog en
bjälke som va en tie tum i fyrkant som stog satt i botten.
Å dit gick de där prämrötterne å där var dom fästa i de
där kölsvine, å sen va planken fästa i de där prämrötterne
för dom va i den här höjden dom förstås, oftast te hela
prämväggen. Å så gick dä där krokarna inunder. Alldeles
som du ser en vanlig båt mä strävet ini'n, spant, som jag
säjer. Å dom där satt bra tätt, dä va kanske inte mer än
så här emellan dom, för te hålla hop'et. För dä va ju väl-
diga påfrestningar på dom där, för dom - en ny präms kunna
bära ända te en sexti-sjutti ton. Å du vet, när han kom i
sjögång då kände dä på förstås, för dä fanns inte nå järn
som höll ihop'en annat än de där rötterna å de där plan-
kerne. Man använde träsnaglar å slog fast planken mä i de
där rötterne på siderne. Å så hade dom nåt sorts tjärdrev
emella å så tjära dom prämarne å så byggbotten å ungefär
en meter plåtskodde dom dom. För att dä ha kunna inträffa
ibland att dom fått gå i is mä dom serru, å då vart ju
planken förstörd, söndersliten av isen. Men va dä plåt på
klara dom ju dä å. Fast dä va ju bara tunn plåt, för bå-
ten han gick ända tills sjön vart frysen direkt på hösten.
Så han kunna få gå före han å bryta is å så ta sej igenom
mä prämarne sen. Å då kunde han va så hårt frusen bort
i Norrbofjärn så man kunna stiga ur å gå på sida om. Jaa.
Å dä hände vissa tillfällen, ja minns, dä va under förra

världskrige. Då skeppa dom ju järn i de oändliga. Dom hade två pråmar lasta här å skulle ner mä't, men dä vart så fruse så dom tordes inte ner mä't, vart kvar här så vi körde mä hästar till Dölsbo på station. Dä va kanske en sex åtta hästar som drog de där järne, dä va en hundra ton som skulle dit å dä gick ju inte å lassa hur mycke som helst ä. De där tog ju flera vecker innan dom feck ut de där. Men dä va så pass många hästar så dom fyllde en vagn på en par dagar serru. Dä va arrendatorer som körde å hjälpte till mä bolagshästar ifrån Strömbacka å härifrån. Dom körde mä dä kunde va en tolv tretton hästar på en dag som va dit. Men då var dä ju inte mer än en gång på dan. - Och så var det någon som styrde dom här pråmarna också, var det inte så?

- Joo, dä va en pråmstyrare på varje pråm. För dom körde ut genom kanalen i Näsvisen. Har du sett den?

- Nej, inte på nära håll heller.

- Nähä. Å likaså genom Norrgårn förstås, skulle dom ju styras riktigt. Å så i kanalen var de ändå värre, för där var de stenkister å grund som dom skulle fara i krokarna mä de där stora pråmarna, förståru. Å dä skulle båten gå före å dra de där pråmarna han, å dä skulle han passa på å göra en ryck på'n för dom lydde inte rore så kvickt serru. Han skulle vara tvungen te rycka mä båten lite grann å för te få dom rätt så inte dom körde på stenkisterne. För dä va väldigt trångt te komma ner där.

- Ibland hade dom ju två pråmar. Var det två styrare då?

- Jaha. Två pråmar hade dom nästan jämt.

- Var det två styrare då?

- Jaa, dä var dä. Dä va ett fäste mellan de där pråmarna

då förstås. Dom gick nära varann då, men emilla första pråmen å båten var'e bra långt emellan, för att dä inte skulle ta emot i propellvattne, för då vart dä ju tungt - streta emot mera förstås. Å dä inträffa att dom hade tre pråmar å ibland. Å Jahadå, dä kunna bli så å ibland.

- Du sa nånting om att det fanns nån liten koja längst fram? Var det så på pråmen?

- Ja, en kajuta vi kalla't. Å dä va dä eldställning, så de gick elda där. Å en brist som man kunde ligga på å om dä påfordras. För om dä blåste opp riktig nordvästlig vind å dom kom å skulle hem över Näsviken var dä ju omöjligt gå mä två stora pråmar förstås, utan då gick dom in i Långvik å låg där, för där var dom skydda. För dä finns inge skyddscentrum opp genom hela sördelen heller, annars än dom måste gå in där. Dä var så dä gick till när pråmen sjönk å, dom gav sej iväg mä en överlastad pråm å dä blåste opp sån där nordvästlig vind. Å vattne slog över, han vart vattenfylld, å tungt lastad. Å dä var för dä han sjönk.

- En pråm kan väl dra båten med sej ner också?

- Dä har han gjort serru om dom inte har fått av bogser-vajern å dä va en ställina serru, då har båten åkt mä å. Men dom hannt fäll opp å hugga av'en mä en gammal yxa å dä va bara ett lyckträff att dom hant dä å för hon satt så dåligt påstog dom så hon höll på ramla av skafte. Då hade dom vare bet serru, de där skulle gå fort dä. Jaa. Å i storlina, då hade den drage båten mä sej serru direkt, för där var fäll kanske en sexti-sjutti meter djupt där de där skedde. Dä blir ett väldigt brott just där som sjön nyper ihop, dä blir ett väldigt brott på vågerne

serru. Därnere ve tunnlarne. Järnvägen går ju i tunnlar nere där. Å så ä de ett lika högt berg på anner sidan, å då är de bara en smal passage som ä öppen för vattne emellan dänne, å där blir de väldig brytning när dä blir sån där storm. Å djupt nånting alldeles ohejdat där, de är kanske en hundra meter där. Jaa.

- Har det hänt mycket olyckor här ute på Dellen? Det blåser ju upp så kvickt här.

- Jaa, dä har nog hänt en del, dä har'e. Den här Forslunds pojken drunkna ju, men dä var inte genom storm, dä var nog mera vårdslöshet dä. Han - dä va tidigt på vårn - han hade en sån där trämotorbåt, en stor en, dom körde gods mä'n, å så hade han en mä sej som heta Vek. Å han va inte nå kompetent mä motorn, han kunde inte mä'n riktigt. Å han stog å styrde när Forslund var å å å drack kaffe i hytten å så kommer han å skulle gå tebaks å han va klädd i träskor. Å gick på relingen förståru, han var väl inte breare än så här, å så snave'n å stula i. Å mycke klär för dä va kallt. Å en här han kunna inte mä motorn serru för när han skulle försöka slå back så stanna han för'n.

- Så han hann aldrig fram?

- Nä han hann aldrig nå'n serru. På dä vise drunkna han. Å ja tror att dä var nån som drunkna under flottningen å, dä har jag då hört, dä va nån som hette From, en släkting till den här From. Han stog å stapla på nå verke å dä glänta till för'n så han flög framstupa, han tänkte sej väl inte, å ramla ner inuti den där bommen förståru, å då var'e ju färdigt förstås. De va svårt å komma opp då å dålig å simma kanske. Har'e vure en klipsk simmare så

har han föll klara opp'e förstås, men han vart nog rädd
å ramla ner, så han försvann föll han.

- Hur var det med simkunnigheten?

- Dä va bara självlärt allt på den tiden, i gamla tider.

- Men ni lärde er att simma de flesta småpojkar?

- Jaa. Dä va mycke såna här Stockholmspojkar här hos
Lagerholm. En som heta Vilmansson å en som heta John La-
gerholm som Lagerholm var farbror åt. De va styva simma-
re serru. Å dom bruka ha oss nere ve sjön dom, Bjurman
å jag va mycke lame dom där ve den där långa kajen där då.
Å då bada vi där lame dom där serru, dom lärde oss dyka å
simma å dom va väldigt styv å simma. Du har sett de där
stena långt ute på sjön där? Dom sam ända dit. En rodde
när en sam dit å så byttes dom ve den andra sam tillbaks
å den andra rodde. Dom hade båt mä sej, dom va så klok,
å dom feck nog inte för Lagerholm heller på nåt annat vis
ä. Å segla gjorde dom å, dom hade en stor segelbåt Lager-
holms serru. En fin båt, som va gjord utav ek å den va
fullt mä segel på. Jag vet inte hur mycke segel dä va
på'n, man han va väldigt väl utrusta. Dom va styv å segla
dom där pojkarna i synnerhet ilmansson.

- Hur var förhållande mellan - om vi tar Lagerholm nu -
mellan honom och arbetarna här? Kom man bra överens?

- Jaa, han va så han, häftig serru, brusa opp på en gång.
Men sen va dä bra. Ja vet, ja skulle köra mä handelsva-
rer te Hedvigsfors, å då skulle ja ta nå varer här ve af-
färn ve magazine å då hade jag bolagshäst förstås. Å jag
hade väl bunde hästen där då. Han va hemskt kritiskt på
sånt. Å han kom opp å fick si - ja fick mej en blåsning
ja, å ja va ung å liten å börja på grina ja, men då slog

han om. Ja feck tjufem öre av'en te köpa karameller för, inn han gick. Joo. Ja han skulle vara som en far för allahopa han förstås, dä va inte tu tal om dä ä. Men serru kom han på nån som försökte stjäla eller nånting, dä höll han styvt på, å dä va ju riktigt. Men om dä va nån som kom i nåt särskilt kritiskt mål genom att inte han hade pengar eller nå så ordna han opp dä å. Dä va inte frågan om om man kom in å tala om hur'e var om'e va ärligt spel ä. Å likaså ve sjukdomsfall å så där, då skulle han ha noga reda, kom personligen å undersökte. Han var aldrig gift, han hade en hushållerska som hette fröken Vestin. Å den va nog en sån där en som hade bara den tanken att hon skulle spara hon. Ho va ekonomisk, så pojkarne som var där, den där Billmansson å John där, dom bruka gå i gårdarna å få lite extra mat dom. Ho va så snål, å dom villa ha mycke mat dom som va ung. Han rymde härifrån å på slute, John, för han trivas inte se, för han fick för lite mat. Jaa. Ja minns han feck - när aktion va efter Lagersson sen han va dö, då va de ju Bovallius som va överhuvud för hela den där auktion. Då va John här, då feck han sej en riktig blåsning utav Bovallius för att han stack iväg så där. Va hade han mä dä å göra? Jaa. Jo han va hit senare å dä var nog, ja jag kan inte säja va år dä va han var här, de va nog nån gång på trettitale, de va väl åtminstone tjuge år bakefter han for härifrån Billmansson. Då var han hit, då var han opp å hälsa på gamla bekanta här. Så han va opp till min far å. Han bodde i Stockholm då han å va han hade för sej dä vet ja inte, ja kände inte till dä, men han va då bosatt i Stockholm. Jag träffa'n aldrig ä. ... Dom va ve sjön

å bada dom där bägge en sönda å båten låg - Tammen låg
 ju här jämt då på söndagar - å då va dä som ett sjökontor
 där som dom hade alla möjliga grejer i. Bland annat så
 var dä nå lyslamper å sånt där å lanterner åt båten som
 dom använde när dä va mörkt. Å då vart dom ovänner för-
 står'u. Å John låste in sej dänne, Billmansson skulle in-
 te få komma in å klä på sej. Han hade kläderna där han,
 å dom vart ovänner förstår du. Å vi va intresserad av
 de där vi, så jag va efter ett spett ja å hjälpte Billmans-
 son bryt opp dörrn. Då va vi intresserad. Ja, tänk. Han
 va boxare den där Billmansson så han fick sej en smäll
 utav Billmansson så han åkte runt efter väggarne där. Jaa.
 Men sen vart dä föll inge mera. Då sprang John han så fort
 han töa. Jo dom feck allt lov å vara mä å jobba här på
 jordbruke dom där serru. Lagerholm skicka ut dom han,
 fick inte bara gå å driva mån tro dom heller. Nää, dä
 duga inte.

- Såg ni nånting annat av dom höga gubbarna som rådde om
 bolaget nånting här i Moviken?

- Jaa, dom var ju här de där åre jag var på båten då var
 dom hit. Då var de ju Bovallius å då var Lagerholm dö.
 Å då hade han den här greve Kronstedt här å han hade väl
 också nå ax. Å då va båten ute mä dä där herrarne å lika-
 så Lindman å hanses familj va vi ute mä. Dom kom från
 Hedvigsfors å steg på i Friggesund. Dom här steg på ve
 kajen här dom, å vi skulle ut genom Långsjön å så opp
 tebaks å över åt Norrgårn å ut i Södersjön mä dom. Å så
 när vi kom ve ett ställe som heter Näsudden då satt vi
 bak på backen han som elda å jag. Å dä gick väldigt
 fort, för dä va ju tomgång då, tomma båten bara. Dä gick
 bra fort när han gick tomt. Så vi sa just oss emellan,

tänk om man skulle köra på grund nu mä den här farten. Å rätt va de var förstår du körde han opp på ett stengrund. Ja han hitta inte serru. Dä va ett spektakel. Man hade tur förstår du, dä va bara ett sånt där grusgrund, så dä gick inte hål på båten ä. Men fastna gjorde han ohyggligt. Å inte en båt eller nå hade vi te rå ut ankarn mä. Men då signalera han till nå fiskare på Orrön som kom hit å hjälpte oss å få ut ankarn. Å så måste dom hjälpa till å dra båten utav grund då Bovallius å den där greve Kronstedt, å den där fiskarn var där å, annars hade vi aldrig komme därifrån. Å till allt elände förståru så gick maskin sönder å, så du förstår te få ordning på han i het ånga å allt. Men - han feck vända å gå hem därifrån. Jag tror visst han tänkte köra tvärsöver udden som vanligt, han va väldigt hånisk han serru. Han va inte nå go vän me Smith heller förresten ä. Nää, han höll'en på matta väldigt. Han va inte alls nå i vantarna på han ä. Men den här Lagerholm höll'en om ryggen han, dä va väl han som bjöd hit den här Smithen å serru. Han hade haft egen skuta förut han å kört den i sank. Så dä va på dä vise han kom sej hit å vart prämskeppare här. Han hade nog styrmans-examen den där gubben, han va ju väldigt kavat.

- Var det efter Lagerholm som Hahne kom hit?

- Jaa, dä va efter Lagerholm dä, dä var'e. Dom hade auktion här, dä var väl nån gång på vårn - jo dä va nog på vårsidan som inspektor Hahne kom, dom hade den där auktion efter Lagerholm. Han hade väldigt mä grejer han. De va kristid då å ser du, så dä vart mycke pengar. Dyrt allting. Ja minns de va tjuvfem kronor för en simpel piska. Då kan du tänka dej. Dä va väl mycke genom att de

va en sån där som rådde om'en å att de blev priser å. Jaa, dä steg ju väldigt dä, prise. Sen kom Hahne hit etter han. Å dä var nån utav de här Lindmans pojkar - jo dä var nog dä - som hjälpte hit han ifrån - var var de han var ifrån nånstans? Ramnäs, ja. Han va i nån kättingsmedja där. Dä var nån utav dom som hjälpte hit'en. För han hade ju inte betyg så han kunde söka platsen ändå. Nää, dä va nån utav Lindmans som hjälpte hit'en. Han va ju varje sommar här Lindman själv här på herrgård ve Hedvigsfors. Dä va han, mä familj å allt. Han körde slåttmaskin själv han när strejken var på Hedvigsfors. Jojomen du, dä va en riktig bolagsherre dä å. Han omkom i en flygolycka tror jag. Ja jag har för mej jag har hört dä att han skulle ha omkomma i nån flygolycka. dä var's en av dom som hade

- Ja, jag tänkte fråga dej slutligen här nånting helt annat. Förr i tiden, då när Du växte upp. Dom gamla då, pratade dom mycket om att det spökade här och där och att dom var mörkrädda och att det hände saker som dom inte kunde förstå? inte att skjuta?

- Jo, de kunde ju finnas en å annan som va lite vidskeplig på dä vise, dä gjorde dä nog. Dä hörde man föll dom sått å berätta historier. Dä va ju rena rama historierna bara, de va väl inge som var nå fakta för dä.

- Men dom trodde på det ibland?

- Jaa, dä gjorde dom. De fanns en här en tid som dom kalla för Per, Magnussons Per. Han var lite mystisk han. Dom påstog att han kunde lite mer än vanligt folk, dä va ju bevisat. Dom var nere ve sjön å höll på lägga i nå kolugnar å då höll dom på skämta mä'n å vill han skulle göra nå tricks. Nää, han va inte nå intresserad. Han

skulle äta. Men han fick en brandstör, dom hade en lång brandstör fruntimmerna som dom sköt in ven mä serru å dom va rörde om, han va kanske ett par meter. Å inunder ell- en ställningen så var'e en stor askugn som dä gick mycke aska i förstås, dä blev ju mycke aska utav den där ven. Så tog han den där brandstörn å sått å peta där'e aska å hur dä var så hoppa dä fram smågrisar. Joo, dom påstog att den dä skulle vara sanning.

- Var han härifrån Moviken han? kvinnan upps i Sjöbo som

- Jaa, dä va han, bodde här i Högmyra. Ja vet inte, tror t han kom sej åt Malmerge sen härifrån. Å han hade sällskap mä en flicka i Högmyra. Men bröderna till den där flicka skulle inte gilla de där så dom skulle skrämman en kväll dom när han kom. Å då var'e en av dom som hade en revolver å skulle skjuta å skrämman mä den, så han stog oppi ett fönster på övervåningen å skulle passa på å skjuta då när han kom, Han drog på å drog på men dä klicka bara, han hade fått ögonen på'n den här.

- Så det gick inte att skjuta? du har tappa å dit ska du gå

- Nää. Men då gick'en opp till'en å sa åt'en att nu kan du skjuta sa han men då small dä. Jo, han va knepig serru. De va nå Bodenfolkare dom va väldigt sjuk på serru för te komma åt å försöka dänga'n. dom kunde maktatjåla hästar å

- Jaså, varför det då? illighet.

- Jaa, dom hade dä för sej sirru, att han va lite knepig serru. Å då var dom bort i Friggesund - eller i Snasen, dä skedde nånstans ikring där nya villerne är. Då hetsa dom en som dom hade fyllt då, nån som bodde där i närheten, te försöka lura'n bakom där så dom skull kom åt'en serru. Men dä vart motsatta stycke dä. Jaa, dä gick ingenting dä.

Dom fick inte ett slag på'n serru. Näädu. Å här nere ve danslogan du, där tala han om personligen en av dom som va mä, dä va nån som hade spotta på'n bakifrån. Å dä såg'en inte, men han sa åt'en. Jaa, han visste av'e. Å dom fick ju väldigt mä stryk den som gjorde dä. Ja, han va lite knepig på de där vise. Å va han kunna få de där ifrån, dä va inte så många som visste ä. Han va alldeles som han skulle ha ett sjätte sinne.

- Du berättade i går om den här kvinnan uppe i Sjöbo som kunde bota sjukdomar och så. Det fanns ingen sån här neråt eller på närmare håll?

- Ja, i Forsa var'e fäll en som dom kalla för Lund-Olle å likaså frun, Lund-Margit, hon fortsatte mä dä sen han dog. Dä va nog lite mystiskt mä dom å, för dom hade den makten att dom kunde - man vill säga, om man tappa bort saker å ting - så kunna dom tala om precis var de låg å hur dä ha gått till, om de va nån som ha stule're å. Ja, dom va lite knepig på dä se. Utan dom kunna säga precis att där finns de där föremåle du har tappa å dit ska du gå å leta igen'e å de å de har dom stule på den å den platsen. Å där å där finns'e. Men hur dom kunne behärska dä, dä är ju en gåta. Dom där var ju som fjärrskådare. Å dom påstog att dom hade den makten att dom kunde maktstjäla hästar å så där å, d'ä nog en möjlighet.

- Jaså - så dom blev ståendes, menar Du?

- Jaa, vart makteslös, dom orka inte nånting, bara svettas. De va nog en konst som många behärska utav skojar å så där. Så dä va nog ett styggt yrke rent å ett djävulskt, om man säger så. At ett oskyldigt djur.

- Det var någon som sade någonting om att korna kunde bli

inte maktstulna utan mjölkstulna också, att dom inte lämnade mjölk.

- Jaadå. Å att dom inte geck hem å genom skogen, omöjligt. Dom va livrädda å gå in i lagårn. Ja, dä har jag hört hon talas om. Om dom hade lagt dit nå kuckel som dom mota dom mä, dä fanns tocka där människor serru som kunde få den makten mä dom. Å såna kor serru dä var'e omöjligt att dom gick hem, fick gå efter dom jämt i skogen. Å dä va nästan omöjligt få in dom i lagårn. Men dom bruka ju alltid gå till nån annan som greja're sen å fick'e på rätt köl igen.

- Jaha, så dom kunde göra något åt det i alla fall?

- Jaa, dä fanns såna å förstås, som kunna ändra på den där tillställningen. Jo dä finns nog nånting i de mystiska lann å som man inte känner till vem som helst. Jaa. Men sånt hade aldrig Sjöbogumma för sej, dä hörde ja aldrig serru, näej. Men att hon hade klumpfötter dä är jag säker på. För hon hade så långa kjolar serru så man såg aldrig fötterna på na, dom släpa i golve när hon gick. Men dä syntes när hon gick. Dä var en här på Strömbacka å som var klumpfote som hette Lejdström. Dä är en bror till Knut Lejdström. Han hade å såna där klumpfötter så han hade särskilda skor. Å han hade väldigt svårt för te gå. Han bruka håll på hugga ve å säga ve å så där sen han vart äldre. Då måste han sitta, då kunde han int stå ä. Näej. Han va ju född så där han.

- Jag tyckte Olga berättade något om att det skulle ha funnits någon som bodde här uppe i backen som kunde lite sånt där?

- Ja, dä va nog Sara Nyström dä serru. Ja, hon va nog

inte riktig säker hon mä dä. Jag såg aldrig nåt prov på't men dom påstog dä dom äldre att dä skulle va så. Å d'ä nog mycke möjligt. Hon va den första som skötte Siv, när hon föddes, tog hand om na. Hon va mä på såna saker. Hon slakta å gjorde allt hon se. Va väldit morske serru.

- Så hon var barnmorska liksom? *in å skolan under den tiden.*

- Ja, hon gruva sej inte för te å hänga me på de heller.

Å så va ho rätt så gammal å serru. Å va hon va intresserad av Siv sen. Fast ho kalla na för Stiv, Stiv sa hon. Jaa. Jo, hon var dit många gånger Siv till henne. Hon bodde borta här sen hon vart gammal, men då bodde dom oppe där ovanför Brodins under den tiden som Siv föddes. Jaa.

- Gamla Sjöholm tror jag det var, han påstod att det var någonstans inne i masugnen där det skulle ha spökat för länge sedan, att dom var rädda att gå förbi eller vad det var. *Å de Siv Vik, dom kalla'n för Plan-Olle, han profet-*

- Jaha. Jo, dä nog möjligt. Å ve skolan påstog dom att de skulle finnas möjligheter för sånt där. Men dä fanns väl inge spöke annat än den där gamla lärarinna där, som kom å skrämde oss pojkar när vi var å elda. Oj oj oj. Kom å hade en sjal över huvve å kanske nått å jämt en klänning eller kjol på sej. Å så låste ho in oss. Jaa. Så inte de andra barna skulle komma in när de kom, å leva bus inne i skolsalen. Då fick inte vi gå ut i, då skulle vi vara som en fånge inne där. Jaa. Joo - dä fanns ömsa. Dä har var'e skola en gång i världen på de där kafé där vi bodde - eller hade - i gamla tider. Ja, dä var dä, de har vare skola dä i gamla tider. Dä va en lärarinna som hette Barbro Hedlund, tror jag hon hette. Jag undrar - en själv kanske inte gick i skola där, men en som hette Reinhold

Fernström han hade väl gått där. Då tala han om. Jaa.

Då va innan han byggdes den här skolan. Han byggdes på nittonhundratre han, se. Samtidigt som dom reparera - byggde om masugnen.

- Byggde dom flera hus då i samma veva?

- Nej, dom byggde nog lärarbostan å skolan under den tiden.

De va ju kommun som gjorde dä, tror jag, för de va ju kommuns angelägenhet dä. Men då på den tiden då skulle - dä vart en jädra promemoria mä Lagerholm dä - då skulle alla fruar som hade barn skura skolan för ingenting å göra allt möjligt. Jaha - i gamla tider.

- När det var här borta, menar Du?

- Näe.

- Jaså, i nya skolan?

- Jahadå, första årena de var då. Då va en på brånan här som heta Olov Vik, dom kalla'n för Plan-Olle, han protesterade väldigt mot de där så han vart ju så hatisk på han Lagerholm så dom vart aldrig vänner. Näe. Men han agitera för att de skulle bort han, Å de va ju riktigt. De va ju kommuns angelägenhet å sköta om dä, å inte privata människor ä. Jo, dom feck gå där å skura för ingenting. Då va nån lag som dom stipulera dom här bilagsherrarna ser du. För de va ju dom som regera mä kommun, som Bovallius å de där. Du förstår i gamla tider när dom hade den här tiegradiga eller tjugegradiga skalan i rösträttssystem, dom hade ju flera röster bara för en simpel gammal kvarn som bolage utnyttja, å smedja hade dom föll kanske ett femtiotal röster för å likaså för masugnen. Då va inte svårt te bli den dominerande makten då ä. Jaa. Näej, de fanns ju ingen möjlighet å rucka på nånting, för de va ju dom som

disponera makten.

- Var folk mycket missbelåtna förr just med det här att dom inte kunde bestämma något eller göra någonting?

- Ja, dom va ju maktlös rent förstås. De va ju så dä, de dom bestämde så var dä bara. Likaså mä betalningar på allting å, ända te fackföreningen kom i gång. Dä va ju en väldig brydning dä för såna där gamla herrar som Bovallius.

- Ändå är det många som säger att folk var mer förnöjsamma förr än vad dom är nu.

- Ja, dä va ingen sak dä förstår du, för hade dom mat för dan så var dom nöjd bara. Dom hade inge fordringar på live, inte nå. De kanske fanns folk som inte ägde så mycke som en kostym, riktig kostym. Då förstår du, dom bara slet å arbeta, men inte hade pengar så dom kunde köpa sej en riktig kostym inte, utan fick fäll gå nästan mä samma kläder jämt så länge dom räckte. Å dä vet jag inte va man ska kalla för, om de va förnöje eller inte. Inte ginge väl de numera mä folk ä, varken mä ungt eller gammalt folk ä. Dom stog nog på ett helt annat plan om man säger så, dä va ju nånting beklagligt. Om vi säger dom som arbeta - min far tala om när han var i oppväxtåren när han arbeta å bönder. Han va väl som nån sorts lilldräng som man säger. Dom fick int ligga i ett eldat rum en gång. Kunde få ligga i en lagård där hönsena sprang över sängkläder å alltihop. Dom va hänsynslös dom serru. D'ä nånting som låter som sager när dom talar om'et. Han tala om han va i skogen å körde, å då va han nog kanske i tjugårsåldern å dom hade en sorts konstig timmerkörning mä kälkar, kallas för bosläar, dom var lång. Å så hade dom en liten kälke bak å en massa timmer uppå de där. Å de

gick väl inte styra de där längs nån ordning efter nån väg. Å han kom i kläm emellan ett timmerlass å ett trä, så den här höften på han vart oppklämd ända opp mot revbenen, å vart ju låghalt hela sitt liv. Han låg till sängs, jag tror han tala om han låg i tolv tretton vecker å ingen läkarhjälp eller nå. Du förstår - de va en sorts fältskär sa han, ja vet inte va de där skulle kunna vara, nå liknande en kvacksalvare som var väl dit nån gång. Å inte kunde han göra nånting. Å de fick bara läkas som de kunde å ville å dä fick han lida för hela sitt liv, han vart ju låghalt han, för ben vart ju kanske tre-fyra centimeter kortare genom att de vart opptryckt så där. Jaa. Å vilken värk å vilka plåger serru. Nää, dä fanns ingen läkare, utan de va en fältskär sa han. Å dä kan jag inte fatta riktigt va dä var. Om dä var - ja, mera som en kvacksalvare. Jaa.

- Du själv har ju upplevt de här tiderna då det var så illa ställt - förr, menar jag - och hela vägen fram. Skulle Du vilja liksom ha den gamla tiden tillbaka igen?

- Nää - nä för all del, nä, dä villa jag inte uppleva ä. Näej, te börja på ge sej iväg te skogen å krypa in i en koja för hela vintern å ...

- Jag menar om Du var ung igen alltså?

- Nä, jag villa inte ändå serru. Vi har nog resoner om 'et måru tro, både Isidor å jag, å Pettersson å. Näej, dä skulle man inte vilja uppleva ä. De bästa jag va mä på i skogsarbete, jag menar för förtjänstens del å de var mänskligt, dä var när jag var i Härjedalen, Sveg. Jaha. Fast vi bodde på en fåbovall, men dä var - vi hade de väldigt bra ordnat serru, dä var bra för dä å bra förtjänst.

För de va ju krigstid då å, de va förra krigstin. Man var ju bara ung förstås, å man kan ju inte tänka sej - jag var ju nitton år serru - men bodde där på vallen hela vintern å var aldrig ner å gjorde åv mä ett öre heller. Nä, inte på hela tiden. Fast de va dans nere i byn, men - Högberg var ner en gång han, men jag var aldrig ner ä. Nä, man tog aldrig ut nå pengar heller serru. Man gjorde inte mä nåt, för vi handla på räkning nere på Sveg å dom gick på kontore på en fullmakt som vi lämna å då fick dom ta ut de vi va skyldig för provianten. Å likaså var'e när vi, tog mjölk nere i nån gård, de ordna körarn om att dom fick betalt.

- Men blev det inte långsamt att bo så där då, hela vintern?

- Ja, dä va lite kuttrasju mä dä å om man ska va ärlig. Dä kokas en å annan droppe brännvin å iblann serru.

- Jo, men man måste ju ha något att muntra upp sem med.

- Jaa, vi gjorde dä förstås. Joo - man va ju ung å lättlockad se. Man måste ha nå tidsfördriv. Ja, d'ä sant dä, d'ä så dä.

- Var det mer superier förr än det är nu, tycker Du?

- Dä är nog möjligt att dä var, för nästan sen man vart i tjugeårsåldern, så nog hade man en liten huttt varje helg. Ja, dä hade vi ... Fast - dä va ju inom rimliga gränser, inte fick dä bli nå arbete försaka eller nå heller, så dä va en lördakväll, dä va int nå mer.

- Skickade ni efter då från Hudik, eller ... ?

- Ja, vi skicka mä bussen då serru. Jaa, skicka våra böcker mä den. Vi var ju så gammal så vi hade motbok. Å då brukade vi alltid slå oss i lag å ha lite fest. Jaa. Men -

aldrig sir du om vi hade nå flickor mä eller så där att dom smaka en droppe ä. Nä, de var fäll aldrig att vi kom på å bjuda dom heller, för då har dom väl vurte elak ve en. Näej, jag vet aldrig. De var en flicka här borta, hon kom från Hudiksvall, hon va lite nervsjuk. Hon kunna ta nån liten huttt hon när hon va ute så där, för hon va så nedstämd, men inte för annat ä, nä. Å hon va bra mycke äldre än va vi var. Hon va så pass nere hon när hon kom hit så ... Hon var hos en moster eller faster, jag kan inte säja, men hon var då kusin mä pojken i gårn. Så jag bruka följa han hem, han va i min ålder, han va nåt år yngre bara. Då bruka jag följ mä'n hem ibland å då var hon där som hjälpredda, för modern åt den där pojken satt i rullstol utav reumatisk. Men då gick hon in i ett annat rum om ja komma som främmande människa som inte hon kände. I början hon var här, då gick de väl nästan ett år innan man fick prate ett ord mä na. Men hon vart väldit pigg å morsk sen, sen hon börja på bli bekant lite. Hon hade haft nån dålig historia mä nån som hon fick ett barn, å dä va nog mycke sånt där som spela in.

- Tror Du annars det var svårt för folk som flyttade hit nya att komma in liksom ... ?

- Nä, de tror jag inte att dom behöva lida åv te bli bekant inte. Så var dä nog inte här'e, att dom var hemlighetsfull på dä vise. Nog kunna de fäll finnas nån som va tystlåten, d'ä ju olika på individer dä. Men mycke så var dom nog frispråkig å öppen.